

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 3 mars 1923 kl. 5 e. m.

Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1923—1924 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens affärsverksamhet.

1:o) I punkt 1 av den till innevarande riksdag avlåtna statsverksproposition, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1923—1924 bland utgifter för kapitalökning, att täckas av andra statsinkomster än lånemedel, under rubrik »Statens affärsverksamhet» till rörelsekapital för statens domänverk beräkna ett anslag av 10,000,000 kronor.

Statens
domäner.
[1.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen anmäla.

Statens utlåningsfonder.

2:o) Under punkt 2 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för odlingslånefonden anvisa för budgetåret 1923—1924 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Odlingslåne-
fonden.
[2.]

Beträffande utredningen i detta ärende hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Vid 1883 års riksdag beslöts bildandet av en fond med ändamål att genom lån understödja odling av sankta marker. Denna fond, be-
Bihang till riksdagens protokoll 1923. 10 saml. 8 häft. (Nr 13.)

nämnd odlingslånefonden, har varit tillgänglig sedan 1884. Enligt av riksdagen lämnade medgivanden har till och med 1918 ett belopp av 1,000,000 kronor årligen fått såsom lån disponeras från fonden. Vid lagtima riksdagen 1919 medgavs, att från och med samma år tillsvidare lån från fonden finge av Kungl. Maj:t beviljas till ett belopp av högst 1,500,000 kronor årligen. Vid 1920 års riksdag höjdes detta belopp från och med 1921 till 2,000,000 kronor. Till 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag, att utlåningsbeloppet skulle från och med 1922 höjas till 2,500,000 kronor. Riksdagen beslöt, att den sålunda föreslagna höjningen skulle träda i tillämpning redan från och med 1921.

Villkoren för erhållande av lån från odlingslånefonden återfinnas i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278) med däri genom kungörelsen den 9 juni 1922 (nr 289) gjord ändring.

Under de senaste åren har riksdagen årligen såsom anslag till kapitalökning anvisat vad som utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar ansetts vara erforderligt för mötande av det beräknade utlåningsbehovet. För 1922 har sålunda anvisats ett anslag av 1,000,000 kronor samt för första halvåret 1923 500,000 kronor.

Utskottet.

Någon ändring rörande det högsta årliga utlåningsbeloppet ifrågasättes icke. Kungl. Maj:ts på statskontorets beräkning grundade förslag om anvisande av 2,000,000 kronor såsom kapitalökning för budgetåret 1923—1924 ger utskottet icke anledning till någon erinran.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må såsom kapitalökning för odlingslånefonden anvisa för budgetåret 1923—1924 ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet att framdeles under riksdagen avgiva förslag.

**Egnahems-
lånefonden.**
[3.]

3:o) Kungl. Maj:t har vidare under punkt 3 av förenämnda avdelning av statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att i avvidan på den proposition angående statens verksamhet för egnahemsbildning, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, såsom kapitalökning för egnahemslånefonden beräkna för budgetåret 1923—1924 ett belopp av 25,000,000 kronor.

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen anmäla.

4:o) Under åberopande av vad utskottet vid anmälan av frågorna rörande regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel under punkten 121 anfört angående lån från fiskerilånefonden, hemställer utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, att riksdagen må medgiva

Fiskerilåne-
fonden.
[4.]

att, därest för något år från fiskerilånefonden ej behöver för därmed nu avsedda ändamål utlämnas lån till det belopp, som enligt riksdagens medgivande årligen må utlånas, Kungl. Maj:t må av återstoden utlämna lån om tillhopa 100,000 kronor till understödjande av sådana företag för tillgodogörande och förädling av fiskets produkter, som enligt de för lån från fonden nu gällande bestämmelser ej kunna komma i åtnjutande därav.

5:o) Under punkt 5 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för kraftledningslånefonden anvisa för budgetåret 1923—1924 ett reservationsanslag av 2,340,000 kronor.

Kraftled-
ningslåne-
fonden.
[5.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande, vilket utskottet härigenom velat för riksdagen

anmäla.

Låneunderstöd.

6:o) Vid behandling av frågorna rörande regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens nionde huvudtitel har utskottet i punkten 92 tillstyrkt anvisande såsom låneunderstöd åt svenska mosskulturföreningen av ett belopp av 40,000 kronor. Under åberopande av vad utskottet härom anfört hemställer utskottet i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning,

Låneunder-
stöd till
svenska moss-
kulturför-
eningen.
[6.]

att riksdagen må såsom låneunderstöd till svenska mosskulturföreningen för bestridande av vissa utgifter för byggnader å samt inköp av kreatur till föreningens försöksgård å myrjord vid Gisselås i Jämtlands län anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Låneunder-
stöd åt före-
tag för fram-
ställning av
jordbruks-
kalk.

[7.]

7:o) Under punkt 7 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att förberedande av låneunderstöd åt företag för framställning av jordbrukskalk anvisa ett anslag av 50,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till statsrådsprotokollet.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att förevarande framställning närmast föranletts av en från förvaltaren Knut Liedgren, Bergsholmen, till Kungl. Maj:t inkommen ansökning avseende statsmakternas mellankomst för exploaterande av Bergsbyns kalkstensfyndighet i Skellefteå socken av Västerbottens län, vartill sökanden ägde brytningsrätt.

Vid ansökningen hade fogats dels en av assistenten vid riksmuseets mineralogiska avdelning Nils Zenzén på anmodan av chefen för Sveriges geologiska undersökning avgiven rapport angående undersökning av nämnda fyndighet, dels utdrag av en av konstgödselmedels-sakkunnigas till Kungl. Maj:t 1922 ingiven berättelse angående fyndighetens lämplighet för tillgodogörande av Norrlands behov av jordbrukskalk, dels ock av sökanden uppgjorda kostnadsberäkningar för anläggning och drift av ett kalkbruk vid Bergsbyn. Ansökningen utmynnar i en begäran om ett anslag av 40,000 kronor eller, därest detta ej kunde beviljas, ett räntefritt lån å samma belopp.

Ur Zenzéns berörda utlåtande har i statsrådsprotokollet återgivits följande.

Fyndigheten i fråga ligger 2.5 kilometer nordost om Bergsholmens järnvägsstation. Några transportsvårigheter föreligga icke. Transporten till stationen skulle ske genom linbana. Den för kalkstensbrytningen och linbanan erforderliga energien kan erhållas från en nordost om Bergsholmen framdragen kraftledning. Jordbetäckningen över kalkstenslagret är tämligen obetydlig, omkring 2 à 3 meter. Genom undersökning av statens lantbruksingenjör H. Wikström har ådagalagts möjligheten av områdets fullständiga utdikning utan alltför stora kostnader. Kalkstenen intygas vara fullt lämplig till bränning, samt i orten ansedd såsom god jordbrukskalk. Den kalkstensareal, som man på grundval av det hittills förefintliga iakttagelsematerialet kan draga en säker slutsats om, uppgår till 11,450 kvadratmeter, vilket med antagande av en egentlig vikt hos kalkstenen av 2.6 och under förutsättning att kalkstenen uttages till 20 meters djup motsvarar i runt tal 600,000 ton kalksten i fast klyft eller med avdrag för skrot och avfall 450,000 ton. Detta förklaras utgöra ett minimivärde, men uttalas såsom möjligt, till och med rätt sannolikt, att den intill nämnda djup förefintliga kalkstensmängden uppginge till 1,000,000 ton eller mer, ehuru det vore omöjligt att för närvarande draga någon fullt säker slutsats härom.

Konstgödselmedelssakkunniga och lantbruksstyrelsen hava uttalat sig för ett tillmötesgående av framställningen.

Utskottet.

Enligt förslaget skulle för lån, som av Kungl. Maj:t utlämnades från det begärda anslaget föreskrivas en ränta av 5 procent och en amorteringstid av högst 20 år.

Jämväl utskottet anser att genom ett utnyttjande av särskilt i de norra mera avlägset belägna delarna av Norrland befintliga kalkstensfyndigheter avsevärda fördelar skulle kunna vinnas för närliggande trakters jordbruk, vilka eljest för fyllande av sitt behov av kalk äro beroende av med dryga kostnader förenade långa kalktransporter från mellersta Sverige. Tillgodogörandet av i orten befintliga förekomster torde för ödebygdernas vidkommande i vissa fall vara en förutsättning för att kalk överhuvudtaget skall komma till användning. Med nu antydd utgångspunkt synes utskottet det föreliggande förslaget — vilket visserligen närmast berör ett företag med ur kommunikationssynpunkt mera gynnsamt läge — vara ägnat att böra vinna statsmakternas anslutning. Därest emellertid upptagande av förefintliga kalkstensfyndigheter skall kunna förväntas ske i så stor omfattning, att det kan bliva till verklig betydelse i förevarande avseende, torde, såsom departementschefen antytt, frågan om uppläggande av en särskild fond för ändamålet för här ifrågakvarande trakters vidkommande böra tagas i övervägande. Beträffande det i förevarande framställning närmast avsedda företaget vill utskottet slutligen understryka vad departementschefen uttalat rörande behov av ytterligare utredning särskilt angående lånebehovet samt de garantier, som kunna lämnas för att lantbrukarna genom företaget ifråga verkligen beredas avsedd förmån av tillgång till billig kalk.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för beredande av låneunderstöd
åt företag för framställning av jordbrukskalk anvisa
ett anslag av 50,000 kronor.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles under riksdagen avgiva förslag.

Stockholm den 2 mars 1923.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, P., Persson, Nils, Norin, Boberg, Dalberg, Lundell, Andersson, E. B.* och *Gabrielsson* samt

från andra kammaren: herrar *Nilsson* i Tånga, *Olsson* i Broberg, *Hedlund* i Östersund, frih. *Hermelin, Aarnseth, Wahlstedt, Pettersson* i Stäringe och *Igel*.
